

Економічна безпека країни, будучи однією з визначальних складових підсистем національної безпеки країни, одночасно має складну структуру, оскільки включає свої складові. Перелік складових економічної безпеки є теж дискусійним, навіть дещо суперечливим [2]. Це пов'язано з тим, що окремі складові національної безпеки, що визначені законодавством, входять до системи економічної безпеки, що викликає низку критичних зауважень науковців та практиків [1].

Таблиця 2

Рівні економічної безпеки України	
Рівні економічної безпеки	Складові елементи рівнів економічної безпеки
Національний	Приватний: індивідуальний; корпоративний
	Локальний: галузевий; регіональний
	Державний
Міжнародний	Регіональний
	Глобальний

Національна економічна безпека виступає внутрішньою компонентою економічної безпеки, за якої забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально орієнтований розвиток країни в цілому, достатній економічний та оборонний потенціал, навіть за найнесприятливіших варіантів розвитку внутрішніх та зовнішніх процесів.

Міжнародна економічна безпека – утворення та забезпечення функціонування системи світових господарських зв'язків, світової економічної системи, ефективну взаємодію економічних блоків і національних економік.

Тож, економічна безпека має вертикальну ієрархічну структуру (зовнішні і внутрішні компоненти) і внутрішньо – функціональну (горизонтальну) структуру. При цьому, внутрішня компонента відіграє провідну роль.

1. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/153578704.pdf>

2. Rybalchenko L., Ryzhkov E., Ohrimenco S. Modeling economic component of national security. *Philosophy, Economics and Law Review*. Volume 1, 2021. p. 25-36.

Любов МІРОШНІЧЕНКО
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат філологічних наук, доцент

Петро КРАВЧЕНКО
здобувач ННІ права та інноваційної
освіти Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна)

ЕКОНОМІКА: СИСТЕМА ГОСПОДАРЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Для сучасного стану економіки України як самостійної незалежної держави, утвердження її як суб'єкта світового співтовариства особливо актуальними є проблеми забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, формування механізму протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, підвищення рівня життя населення, розвитку системи міжнародної економічної взаємозалежності.

Сьогодні питання національної безпеки набуло особливої актуальності, оскільки від його вирішення залежатимуть доля України, соціально-економічний добробут громадян, становлення їхньої національної самосвідомості та поваги до своєї держави, тому необхідно врахувати помилки, допущені під час здійснення економічних реформ, які призвели до руйнівних процесів в економіці та у свідомості людей [1, с. 52].

Нова постіндустріальна епоха повністю переосмислює спосіб сприйняття реалій традиційної економіки, методик здійснення тих чи інших бізнес-процесів, формування

цінності ресурсів та людського капіталу, вартості товарів на ринку тощо.

Соціально-економічний розвиток нової епохи супроводжується поступовим витісненням матеріальних ресурсів на другий план і зростанням ролі таких ресурсів, як інформація та знання.

Розвинене суспільство має певну сформовану структуру та суспільні відносини. Економічну сферу суспільних відносин називають економікою. Нею охоплено всі сторони життя людини, безпосередньо пов'язані із задоволенням її фізіологічних, соціальних і духовних потреб [2, с. 18].

Економіка є господарською діяльністю суспільства та сукупністю відносин, що складаються у виробництві, обміні, розподілі та споживанні.

Дослівно з грецької мови економіка перекладається, зазвичай, як «ведення домашнього господарства». Фактично так і є.

Економіка як частина суспільного життя в тому чи іншому вигляді мала місце в ньому завжди, пройшовши шлях трансформації від винятково натурального господарства до сучасних економічних відносин [3, с. 90].

У класичному розумінні економіка – це наука про те, як суспільство використовує певні обмежені ресурси для виробництва та розподілу корисних продуктів. Економіка – це сукупність законів, правил і засобів ведення господарства.

Економіку також можна розглядати як господарство окремого регіону, країни в цілому. У цьому випадку вона є об'єктом дослідження територіального розміщення продуктивних сил. Однак для конкретної людини важливими є предмети повсякденного споживання і тривалого використання, продукти харчування тощо, необхідні для її життєзабезпечення; для підприємств, фірм, організацій та установ – засоби праці, виробничі ресурси тощо, які створюються на підприємствах промисловості, сільського господарства, зв'язку, будівництва і тому подібне. Як відомо, «центр ваги» суспільної економічної діяльності зміщується до основної ланки економіки – підприємства. Саме на його рівні створюється необхідна суспільству продукція, надаються послуги, виконуються певні роботи. Знання економіки підприємства – необхідна умова розуміння суспільних соціально-економічних процесів та вирішення нагальних господарських завдань.

На підприємстві вирішуються питання раціонального витрачання ресурсів, продуктивного використання техніки, новітніх технологій, працюють над мінімізацією витрат на виробництво і збутом продукції, залучаються інвестиційні ресурси, розробляються бізнес-плани, використовуються сучасні прийоми маркетингу, забезпечується ефективне управління [4, с. 38].

Підвищена увага надається великим виробничим підприємствам, оскільки економічний механізм їх функціонування є найбільш складним. Осягнувши його, можна зрозуміти сутність економічних процесів, які відбуваються на будь-якому підприємстві.

Ускладнення технологічних процесів та розширення асортименту продукції, способів організації виробництва, механізмів господарських зв'язків та взаємовідносин спричиняють ускладнення процесів управління економікою.

В умовах ринку виживають лише ті підприємства, які найбільш грамотно і компетентно врахують його вимоги і пріоритети, створюють і організують виробництво продукції, яка користується попитом, забезпечують високі доходи своїм працівникам. Це сприяє посиленню вимог до кваліфікації економічних кадрів, масштабів і глибини їх знань [5, с. 113].

Отже, логіка наших міркувань підводить до висновку, що економіка як системи господарювання є основним важелем розвитку та діяльності сучасних підприємств, функціонування яких тягне за собою розвиток тієї самої економіки, що, в свою чергу, сприяє національній безпеці розвитку країни.

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підруч. Київ : Кондор, 2016. 378 с.

2. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.

3. Економіка підприємства : підруч. ; під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л. Л. та проф. Кривов'язюка І. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

4. Вахович І. М., Герасимчук З. В., Камінська І. М. та ін. Економіка підприємства : навч. посібник. Луцьк : Надтир'я, 2010. 632 с.

5. Волинчук Ю. В., Завадська О. М., Камінська І. М. та ін. Підприємництво і торгівля: навч. посібник ; за ред. Л. Л. Ковальської, І. В. Кривов'язюка. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018. 620 с.

Олександра
НЕСТЕРЦОВА-СОБАКАРЬ
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент

МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ РИЗИК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Соціальні ризики є невід'ємною частиною кожного суспільства. Можливість потрапити під їхній вплив існує протягом всього соціального буття людини. В нинішніх умовах Україна стикається з багатьма проблемами – чи то економічними, чи то соціальними або політичними. Звичайно, соціальні ризики не залишаються проблемою однієї держави. Люди в сучасному суспільстві повинні виявляти негативні фактори впливу і намагатися їх долати.

Соціальний ризик – це вагомі соціальні зміни, через які людина опиняється у важкому для неї становищі та потребує захисту з боку держави. З плином часу та зі змінами у суспільстві виникають нові форми соціальних ризиків.

В умовах диференціації суспільства за рівнем доходів з'явився прошарок населення, якому важко себе забезпечувати. Таке розшарування призвело до появи такого соціального ризику, як малозабезпеченість. Вперше це поняття отримало законодавче закріплення у Законі України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям». Малозабезпеченість як соціальний ризик означає неспроможність сім'ї, з поважних або незалежних від неї причин, забезпечити середньомісячний сукупний дохід на рівні прожиткового мінімуму в державі [1].

Малозабезпеченість – це стан сім'ї, коли вона не має певних засобів існування, достатнього харчування, а також не має змоги задовольнити свої потреби в одязі. Це проблеми, які не залежать від волі людини, тобто можна стверджувати, що вони мають об'єктивний характер. Це певні складні життєві обставини, які визнаються суспільством поважними. До таких обставин можна віднести соціальний стан сім'ї, похилий вік членів сімей, інвалідність тощо. У таких випадках є реальна потреба сім'ї у соціальній допомозі [2, с. 35-36].

Малозабезпеченість є вагомою причиною для отримання матеріальної допомоги від держави. Суб'єктом отримання такої допомоги є сім'я. Сімейний кодекс передбачає, що подружжя має взаємні зобов'язання щодо утримання себе та дітей [3]. Саме тому держава не допускає такої можливості, коли один із подружжя малозабезпечений, а другий – ні.

З розвитком права у науковців виникла потреба створити певні критерії для розпізнання малозабезпеченої сім'ї. Так, наприклад, О. Мачульська виділяє серед критеріїв категорії «малозабезпеченість»: 1) дохід; 2) майно; 3) незалежні від сім'ї причини бідності [4, с. 49]. Крім наведених вище ознак, А. Лушніков як критерій виділяє також прожитковий мінімум [5, с. 230]. Досить складно погодитися із такою думкою, тому що прожитковий мінімум є шкалою виміру не тільки межі бідності чи малозабезпеченості, а й шаблоном, на основі якого закріплюються інші державні соціальні гарантії. Цей опорний соціальний стандарт безпосередньо стосується принципу універсальності, а визнання сім'ї малозабезпеченою здійснюється за принципом адресності.

М. Сокол виділяє такі критерії, які формують поняття «малозабезпеченість», а саме: 1) дохід однієї особи чи середньомісячний сукупний дохід; 2) отримання одноразового чи регулярного доходу від використання майна; 3) незалежні від особи причини настання такого матеріального становища. Він викладає поняття «малозабезпеченість» у такому змісті: це матеріальний стан, за якого індивідуальний дохід особи чи середньомісячний сукупний дохід сім'ї із незалежних від них причин та з урахуванням коштів від використання майна є нижчим за прожитковий мінімум, установлений державою [6, с. 118].

Із наведених визначень можна стверджувати, що підставами визнання сім'ї малозабезпеченою є причини, за наявності яких вона опинилася у скрутному матеріальному становищі, і основним є те, що ці причини мають бути об'єктивними, тобто не залежати від волі суб'єктів. Другою підставою є неможливість задоволення власних потреб.

Отже, малозабезпеченість – це поняття, яке пов'язано з матеріальним становищем, за якого особистий дохід особи чи середньомісячний спільний дохід сім'ї із незалежними негативними факторами та з врахуванням коштів від користування майном є меншим за прожитковий мінімум, встановлений державою. Вдосконалення правового механізму соціального захисту малозабезпечених верств суспільства вбачається у:

– закріпленні, відповідно до чинного законодавства, мінімального рівня соціальних гарантій та забезпечення їх неухильного втілення у соціальну практику. Соціальні гарантії дозволяють через заходи довготривалого впливу забезпечити реалізацію конституційних прав громадян. Основою для забезпечення соціальних гарантій є мінімальні соціальні стандарти, що становлять мінімальний рівень соціального захисту громадян у сфері пенсійного забезпечення, зайнятості населення, освіти, охорони здоров'я, житлово-комунальної політики, соціального обслуговування;

– сприянні розвитку підприємництва, вдосконаленні елементів пільгового оподаткування, кредитування тощо;

– упорядкуванні розмірів та критеріїв надання соціальної допомоги та адресних пільг;

– удосконаленні системи пільгового оподаткування шляхом внесення змін і доповнень до чинного законодавства у сфері соціального захисту населення.

– посиленні адресності в соціальному захисті малозабезпечених верств населення, що означає виділення лише тієї категорії, яка потребує соціальної допомоги тощо.

Попри те, що система соціального захисту малозабезпечених верств населення зазнала за останні роки чималих змін і нововведень, необхідність якісного публічного адміністрування цієї сферою не викликає сумнівів та потребує кардинальної реструктуризації діяльності суб'єктів публічного адміністрування соціальним захистом населення, вивчення зарубіжного досвіду з метою найбільш раціонального використання людських та матеріальних ресурсів для оптимального соціального захисту малозабезпеченого населення.

1. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 01.06.2000.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14#Text>.

2. Коломойцев М. М. Правове регулювання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2015. 199 с.

3. Сімейний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

4. Мачульская Е. Е. Право социального обеспечения в условиях рыночной экономики: теория и практика правового регулирования : автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.05 / Москов. гос. юрид. акад. Москва, 2000. 56 с.

5. Лушников А. М., Лушникова М. В., Барышникова Т. Ю. Теория права социального обеспечения: прошлое и настоящее : учебное пособие. Ярославль : ЯрГУ, 2008. 287 с.

6. Сокол М.В. Малозабезпеченість як один із юридичних фактів виникнення відносин по соціальній допомозі. *Юрист України*. 2013. № 2(23). С. 115-118.

Любов МІРОШНІЧЕНКО

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат філологічних наук, доцент

**Марія ПЕРЕВОРСЬКА-ІСАКОВА,
Карина СОЙКО**

студенти ННІ права та інноваційної
освіти Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

НЕДОЛІКИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ ПРАВOPУШЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах прискореної глобалізації, загострення протиріч у різних сферах людської діяльності, міжнародної конкуренції на національних ринках, збільшення кількості стихійних лих, катастроф та аварій, спричинених людиною, значення безпеки в цілому та